

БЕОГРАД - 2006 - Умро је српски књижевник Душко Трифуновић, један од најзначајнијих представника такозване естрадне, говорне поезије. Дела: збирке песама "Златни куршум", "Победнички круг", "Шарена лажа", "Слободни пад", "Јетке приповетке", "Тумач тираније", "Буквално тако", "Поезија", "Шок соба", романи "Гола сеча", "Казнени простор", "Анђел до анђела", "Давно и далеко". Поп и рок музичари са простора бивше Југославије компоновали су музику на Трифуновићеве стихове: "Има нека тајна веза", "Шта би дао да си на мом месту", "Пристао сам, бићу све што хоће", "Ти си ми била у свему нај, нај", "Главо луда".

Данас је четвртак, 28. јануар, 28. дан 2021. □

814 - Умро је франачки цар Карло Велики. Дошао је на престо 768. и владао је до смрти 814. Прекројио је карту читаве западне Европе и проширио је Франачку државу од Северног мора до Италије и од Атлантика до Чешке. Папа ЛавIII крунисао га је 800. за римског цара, што је био чин с трајним последицама по историју Европе.

1457 - Рођен је енглески краљ Хенри VII, отац Хенрија VIII и оснивач династије Тјудор. Његовим доласком на престо 1485. окончан је четрдесетогодишњи "Рат двеју ружа" - назван тако пошто је династија Ланкастер, с којом је Хенри VII био у сродству, на грбу имала црвену, а династија Јорк белу ружу. Престо је успео да осигура победом у бици код Босворта 1485. у којој је погинуо краљ Ричард III. Године 1486. Хенри VII је женидбом ујединио куће Ланкастер и Јорк, пошто је склопио брак са сестром Ричарда III - Елизабет.

1547 - Умро је Хенри VIII, краљ Енглеске и црквени реформатор. Установио је Англиканску цркву 1534. при чему је за поглавара одређен сам енглески монарх. Верски раскид с Римом је последица одбијања Ватикана да му дозволи развод од Катарине Арагонске због женидбе Аном Болен. Запосео је Велс, Шкотску и Ирску и започео градњу флоте која ће постати темељ касније енглеске поморске моћи.

1596 - Умро је енглески гусар и адмирал Френсис Дрејк, први Енглез који је од 1577. до 1580. опловио свет. Његови гусарски напади на Шпанце битно су допринели енглеском поморском престижу и каснијем успешном запоседању колонија, посебно у северној Америци. Одиграо је и једну од кључних улога у победи британске ратне морнарице 1588. над шпанском "Непобедивом армадом". Наводно је први 1586. донео кромпир у Европу из Америке.

1689 - Парламент Енглеске објавио је одступање краља Џејмса II, последњег из династије Стјуарт, збаченог због натурања римокатолицизма.

1812 - Рођен је српски државник Илија Гарашанин, чије је дело "Начертаније" (прву верзију је написао Фрања Зах), објављено 1844. предвиђало ослобађање свих Срба и Јужних Словена. Залагао се за Савез балканских народа како би се заједно одупрли Османском царству. Син је трговца Милутина Савића из села Гараши код Крагујевца и презиме је узео према називу родног места. Каријеру је започео као официр 1837. и био је први старшина војске књаза Милоша Обреновића, али је после абдицирања књаза Милоша 1839. морао у избеглиштво. По повратку у отаџбину од 1843. до 1852. био је министар унутрашњих дела, до 1853. министар спољних послова, али је смењен под притиском Русије, иако се противио аустрофилској политици кнеза Александра Карађорђевића и сматрао да Србија треба да се ослони на Русију и Француску. Поново је постао министар унутрашњих дела 1858. и одлука Светоандрејске скупштине о збацивању династије Карађорђевић је највише његова заслуга. На позив кнеза Михаила Обреновића, 1861. постао је шеф владе и дипломатије. Прихватио је његову идеју о савезу са Грчком и Румунијом у припремању устанка против Турака, такође је водио тајне преговоре о устанку с првацима Срба у Босни, али је отпуштен 1867. због

противљења кнежевој женидби с Катарином Константиновић.

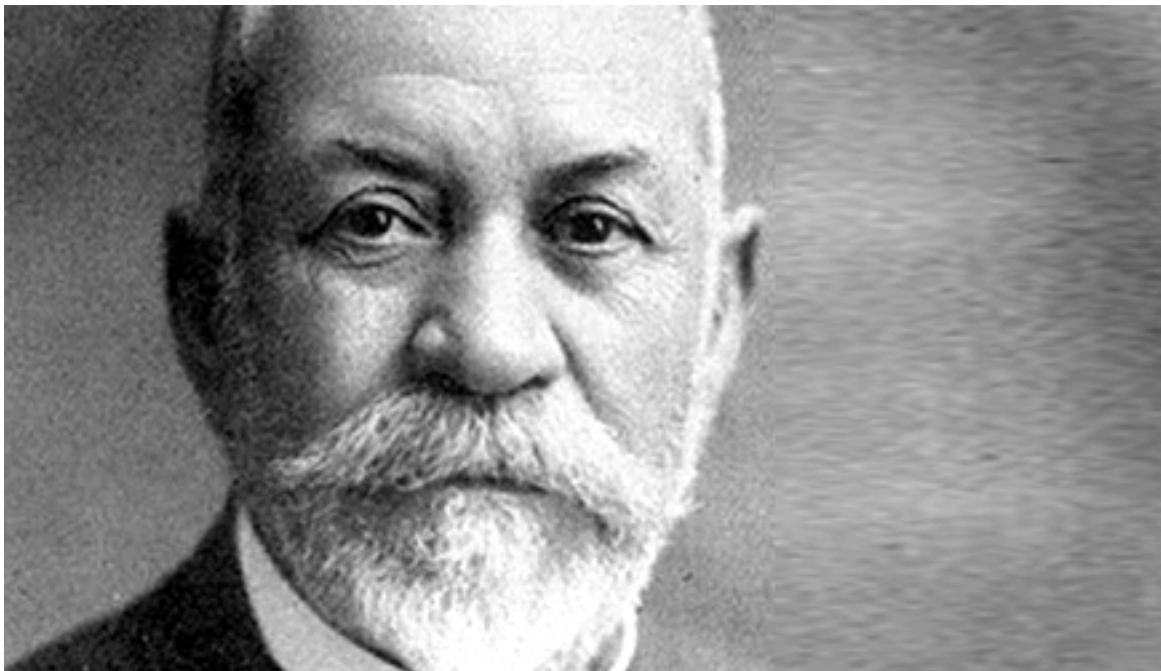

1841 - Рођен је енглески новинар и истраживач Џон Роуландс, познат као Хенри Мортон Стенли, који се прославио 1871. "спасавањем" шкотског истраживача Дејвида Ливингстона, за којег се погрешно веровало да се изгубио у Африци. Потом је путовао у Африку више пута до 1889. и открио је Албертово, Едвардово и Леополдово језеро, планински масив Рувензори и испитао велики део басена реке Конго.

1846 - На Српском балу у Бечу, у склопу концертног програма, у оквиру обележавања Светог Саве, први пут је изведен "Српски квадрил" Јохана Штрауса млађег. Ову композицију Штраус је начинио на основу тема карактеристичних за српско музичко

стваралаштво, а по наруџби кнеза Милоша Обреновића.

1857 - Рођен је српски политичар и публициста Стојан Протић, један од твораца Народне Радикалне странке, први председник владе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, након уједињења. Издавао је и уређивао часопис "Дело" и лист "Ођек". Дела: "О Македонији и Македонцима", "Срби и Бугари у Балканском рату", "Албански проблем и Србија и Аустро-Угарска", "Тајна конвенција између Србије и Аустро-Угарске".

1871 - Француска је капитулирала у рату с Пруском. Као последица овог пораза збачена је монархија (царство) и Наполеон III је отишао у изгнанство, а Француска је приморана да се одрекне Алзаса и Лотарингије (Лорене).

1878 - У Њу Хејвну у САД пуштена је у рад прва телефонска централа, две године пошто је Александер Грејем Бел патентирао телефон.

1884 - Рођен је швајцарски физичар, истраживач морских дубина Огист Пикар, професор Универзитета у Бриселу. Проучавао је радиоактивност, атмосферски

електрицитет и космичке зраке. Постао је 1931. први човек који је доспео у стратосферу - балоном до 15.780 метара, а 1934. чак до 17.550 метара. Од 1938. спуштао се батискафом 48 пута у океанске дубине и до 4.000 метара.

1887 - Рођен је пољски пијаниста јеврејског порекла Артур Рубинштајн, чије се виртуозно музицирање одликовало богатством емоција и жестоким темпераментом. Ненадмашна су његова извођења Шопена, Бетовена, Шумана као и савремених шпанских композитора. Написао је мемоарско дело "Године моје младости".

1906 - Рођен је вођа грчких партизана Вафијадис Маркос, командант "Демократске армије Грчке" у грађанском рату од 1946. до 1949. Из Анадолије је, као и стотине хиљада Грка, емигрирао 1923. После немачке окупације Грчке у Другом светском рату побегао је из затвора на острву Гаудос и прикључио се покрету отпора. Био је политички комесар Десете дивизије ЕЛАС-а и потом Македонске групе дивизија ЕЛАС. Кад је ЕЛАС расформиран после капитулације вођа Народноослободилачког фронта (ЕАМ) 12. фебруара 1945. с делом руководства ЕАМ организовао је оружану борбу против краљевског режима. Почетком 1947. постао је врховни командант такозване Демократске армије Грчке, после избора на територији под контролом његових снага у августу 1947. прогласио је републику, а 23. децембра образовао је привремену владу коју је сам водио и у којој је био министар војске. Због сукоба у руководству искључен је у новембру 1948. из Централног комитета КП Грчке, после чега је емигрирао у Совјетски Савез, а комунистичку герилу у Грчкој ликвидирала је легална ројалистичка власт. У земљу се вратио пред крај живота.

1912 - Рођен је амерички сликар Џексон Полок, зачетник и најистакнутији представник апстрактног експресионизма. Његове слике одликује специфичан израз нервозног импулсивног покрета. Раскинуо је с традиционалним схватањем слике, одбацио сталак и сликарску четкицу и сликао на поду, цедећи боју из тубе и употребљавајући материјале и помагала која су му се случајно налазила при руци.

1918 - С циљем гушења контрареволуционарних побуна створена је Црвена армија. Временом, она ће се показати као веома ефикасна, успела је да се успешно обрачуна са страном војном интервенцијом против совјетске Русије а доцније и да порази нацистичку Немачку у Другом светском рату.

1919 - Умро је немачки социолог, историчар и књижевни историчар Франц Меринг, један

од вођа и теоретичара левог крила немачке социјалдемократије и оснивач "Савеза Спартака" и Комунистичке партије Немачке. Дела: "Биографија Карла Маркса", "Историја немачке социјалне демократије", студија "Легенда о Лесингу".

1920 - Основана је Шпанска легија странаца, краљевском одлуком, односно декретом, краља Алфонсо XIII. Извесно време Шпанском легијом руководио је Франциско Франко. Током грађанског рата њени припадници борили су се на страни монархиста.

1928 - Умро је шпански писац и политичар Винсенте Бласко Ибањес. Светску славу донео му је роман "Четири јахача апокалипсе". Када је 1923. у Шпанији заведена диктатура објавио је брошуру "Разобличени Алфонсо XIII" која је одиграла важну улогу у рушењу монархије. У младости је основао утицајни лист "Ел Пуебло".

Остала дела: романи "Међу поморанцама", "Трска и глиб", "Кровињара", "Крв и арена", "Хорда", "Мртви заповедају", "Катедрала", "Уљез", "Подрум", "Маре Нострум", "Колумбо".

1930 - У Шпанији је окончана диктатура Мигела Прима де Ривере.

1935 - Исланд је постао прва земља у којој је легализован абортус из медицинских или социјалних разлога.

1939 - Умро је ирски писац Вилијам Батлер Јејтс, добитник Нобелове награде за књижевност 1923. Био је изразити космополита ослоњен на класичне хеленске узор, али и дубоко везан за ирско тло и традицију. Један је од највећих аутора који су стварали на енглеском језику. Дела: поезија "Оисинова лутања", "Ветар у трсци", "Острвце на језеру Инисфри", "Торањ", драме "Грофица Кетлин", "Жуђена земља", "Мачка и месец", есеји "Келтски сутон", "Идеје добра и зла", "Сањарења о детињству и младости", "Аутобиографија".

1943 - Немачки нацистички вођа Адолф Хитлер објавио је у Другом светском рату мобилизацију свих Немаца способних за борбу.

1950 - Француска скупштина ратификовала је споразум према којем су Вијетнам, Лаос и Камбоџа постале независне државе у оквиру Француске уније. До тада те земље су биле саставни део Француске Индокине са статусом колонија.

1962 - Амерички васионски брод без посаде "РенџерIII"је, уместо да се спусти на Месец, промашио циљ за 35.200 километара.

1986 - У експлозији америчког васионског шатла "Челенџер", 72 секунде после лансирања из Кејп Каневерала, погинуло је свих седам астронаута.

1990 - Пољска уједињена радничка партија (комунисти) је расформирана, а основана је Социјалдемократија републике Пољске која се определила за тржишну привреду и демократску државу. Лидер нове странке Александар Квашњевски постао је 1995. шеф државе, победивши на изборима Леха Валенсу.

1994 - Три италијанска новинара убијена су у Мостару, а одговорност није ником јасно приписана.

1995 - У најкрвавијем сукобу од почетка насиља исламских терориста у Египту погинуло је 14 терориста, двојица полицајаца и двојица пролазника који су се нашли у унакрсној ватри.

1998 - У Индији је осуђено на смрт свих 26 оптужених за учешће у завери с циљем убиства бившег председника владе Раџива Гандија.

2002 - Еквадорски авион "Боинг 727" срушио се у вулкан Кумбал у Колумбији, погинуле су 92 особе, путници и посада.

2004 - Артур Такач, српски спортиста и дугогодишњи високи функционер Међународног олимпијског комитета, нестало је у снежној међави на Копаонику.

2004 - Комисија лорда Хатона скинула је било какву одговорност са британског премијера Тонија Блера за самоубиство експерта за ирачко оружје Дејвида Келија, али је оптужила ББЦ због начина извештавања о томе. председавајући управе ББЦ Гевин Дејвис поднео је оставку. Кели је наводно због "гриже савести" извршио самоубиство.

2006 - У пољском граду Катовице под теретом снега пао је кров на сајмишту. У тренутку пада у објекту налазило око 700 људи. Погинуле су 64 особе, а повређено је 160.

2008 - Умро је Поглавар Грчке цркве, архиепископ атински Христодулос. За архиепископа атинског изабран је 1998. као најмлађи архиепископ током последњих 157 година. Радио је на побољшању односа са Ватиканом, отуда је 2001. примио у Атини тадашњег папу Јована Павла II, првог римског поглавара који је посетио Грчку током последњих 1.000 година. Активно је учествовао, као интелектуалац, у јавном животу Грчке, и дуго је био далеко најпопуларнији Грк. Студирао је право и теологију и докторирао је Теологију, а паралелно је завршио студије енглеског и француског.

Био је и плодан писац и то не само дела са верском тематиком, већ и у области културе па и педагогије.

2008 - Умро је Гордон Хинкли, лидер Мормона. Хинкли, којег су мормони сматрали живим пророком, био је 15. поглавар "Цркве Исуса Христа светаца последњег дана". На чело те верске групе дошао је 1995. Мормони су специфична аутентично америчка религијска група, призната 1830, са средиштем у држави Јута, себе сматрају једином легитимном хришћанском црквом.

2008 - Умрла је вајарка Ана Бешлић, дојен српске скулпторске уметности. Рођена је 1912. код Бајмока у Бачкој, а Академију ликовних уметности завршила је 1949. у Београду. Била је сарадник мајсторске радионице Томе Росандића. Спадала је међу најзначајније српске (и југословенске скулптуре) и припадала генерацији вајара који се од педесетих издвајају по уметничкој радозналости и модерном сензибилитету ван традиционалних токова. Извела је велики број споменика и скулптура у слободном

простору. Део својих радова поклонила је граду Суботици.

2009 - Светска здравствена организација саопштила је да је током шетомесечне епидемије колере, у Зимбабвеу, умрло 3.028 особа а заражено је 57.702. Реч је о највећој и најсмртоноснијој епидемији у Африци током претходних деценија.

(Танјуг)